

Наталія Аношина,

Тимчасова повірена у справах України
в Королівстві Бельгія (2022 – серпень 2025 року),
кандидатка юридичних наук, заслужений юрист України,
нагороджена орденом Корони (Бельгія)

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ: УНІКАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРАЇНИ

Історія становлення Бельгії як незалежної держави. За рішенням Віденського конгресу 1815 року було утворено Королівство Об'єднаних Нідерландів, до якого увійшли сучасні території Нідерландів, Бельгії та Люксембургу. Бельгійці (здебільшого католики та франкомовні) відчували дискримінацію з боку нідерландської влади. Це призвело до «бельгійської революції» 1830 року, основними причинами якої стали релігійні розбіжності, мовне та культурне питання, відсутність політичної представленості бельгійців. Утворений тимчасовий Уряд проголосив 4 жовтня 1830 року незалежність Бельгії. Також було обрано Парламент — Національний конгрес, який розпочав свою діяльність 10 листопада 1830 року та прийняв Конституцію Бельгії 7 лютого 1831 року. Конституція стала однією з найліберальніших конституцій свого часу в Європі й відіграла значну роль у становленні парламентської демократії в Бельгії. Згідно з Конституцією 1831 року Бельгію було проголошено конституційною монархією з двопалатним Парламентом: Палатою представників (нижня палата) та Сенатом (верхня палата); передбачено поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову; гарантовано широкі громадянські свободи; задекларовано принцип рівності всіх громадян перед законом; встановлено поділ на провінції та наявність комун; закріплено девіз держави, який використовують і в сьогоденні: «L'Union Fait la Force», що означає «В єдності сила».

Першим Королем Бельгії (офіційний титул — Король бельгійців на підкреслення народної монархії) став син знатного німецького герцога Франца Саксен-Кобург-Заальфельдського Леопольд, який склав присягу 21 липня 1831 року як Леопольд I (щороку в Бельгії 21 липня відзначають національне свято). Серед бельгійських монархів були Леопольд II, Альберт I, Леопольд III, Бодуен I, Альберт II [1]. З 21 липня 2013 року Королем бельгійців є Філіп. Зазначу, що формою звернення до бельгійського монарха є «Ваша Величносте» (англійською мовою — «Your Majesty», як усне звертання в Бельгії також використовують «Sire») [2].

Економічний стрибок країни. Після здобуття незалежності Бельгія стала економічно потужною європейською державою завдяки швидким темпам індустріалізації. Зростання було зумовлене прогресом у виробництві сталі та видобуванні вугілля в регіоні Валлонія, а також збільшенням експорту. На той час Бельгія посідала друге місце у світі з виплавлення сталі. У Фландрії активно розвивалися легка та хімічна промисловості. За обсягами промислового виробництва Бельгія була 12-ю у світі [3]. На цей період припадає зростання міських центрів, розвиток розгалуженої мережі залізниць і поява сильного робітничого руху.

Бельгійські інвестиції в Україну. Варто пригадати, що наприкінці XIX – на початку XX століть бельгійці були одні з перших інвесторів на Сході та Півдні України, зокрема бельгійський капітал було вкладено в підприємства на території сучасних Дніпропетровської, Запорізької, Донецької, Луганської й Одеської областей [4]. Тут працювало понад 80 бельгійських компаній — шахти, гірничодобувні, металургійні, хімічні та машинобудівні підприємства. У 1890-х роках бельгійці побудували металургійні заводи в Маріуполі та Єнакієвому, суднобудівний завод у Миколаєві, розпочали виробництво соди в Лисичанську, виготовили перші трамваї в Одесі, Сімферополі, Харкові, Дніпрі та проклали перші трамвайні лінії в Києві.

Окремо зазначу про бельгійські інвестиції в нафтову промисловість Галичини, які були п'ятими за обсягами іноземними вкладеннями в нафтовидобувну промисловість регіону, включно з містом Борислав на Львівщині [3].

Колоніальне минуле Бельгії. На початку XX століття Бельгія стала колоніальною імперією. Саме за правління Леопольда II було колонізовано Конго (нині — Демократична Республіка

Конго), відоме багатими природними ресурсами, серед яких каучук, мідь, слонова кістка, золото. Населення Конго в той час жорстоко експлуатували та примушували до тяжкої, виснажливої праці; відбувались ампутації кінцівок, катування та вбивства. Експлуатація спричинила смерть майже 10 млн людей у Конго [5] (наразі історичні дослідження подають різні цифри). Цю сторінку в історії Бельгії вважають темною, і її неодноразово обговорювали в Парламенті та суспільстві. Варто зазначити, що 30 червня 2020 року, у 60-ту річницю незалежності ДР Конго, Король Філіп надіслав листа Президентові країни Феліксу Чісекеді, у якому висловив «найглибший жаль за рани минулого» [6]. Це був перший випадок, коли бельгійський монарх визнав жорстокість колоніального правління. Крім того, у червні 2022 року Король Філіп (разом із Королевою Матильдою та бельгійськими високопосадовцями) здійснив перший офіційний шестиденний візит до ДР Конго після сходження на трон 2013 року. За результатами візиту було розпочато «нове партнерство між Бельгією та Демократичною Республікою Конго, не забуваючи минулого та дивлячись у майбутнє» [7]. Водночас на увагу заслуговує той факт, що у 2020–2022 рр. у Парламенті Бельгії працювала спеціальна комісія з колоніального минулого, яка мала вивчити колоніальну історію щодо ДР Конго, а також ще двох бельгійських колоній — Бурунді та Руанди, підготувати можливе офіційне вибачення, розглянути питання репарацій і повернення культурних артефактів. Проте єдності в Парламенті досягнути не вдалося, і рішення про офіційне вибачення наразі не ухвалено [8]. Багато бельгійців, а надто африканського походження, критикують повільний темп переосмислення колоніального минулого. Однак були зроблені символічні кроки з боку Бельгії: демонтаж пам'ятників Леопольду II; відкриття Музею Африки, де на прикладі історичних документів і публікацій визнано насильство колоніалізму, а також представлено африканську культуру з неокolonіального погляду; триває процес повернення артефактів до ДР Конго.

Доля Бельгії під час двох світових воєн і подальший фундаментальний вибір країни. Бельгію, попри її проголошений нейтралітет, двічі окупувала Німеччина під час Першої та Другої світових воєн. Обидві війни залишили глибокий слід в історії країни, спричинили значні людські й економічні втрати. Досвід окупацій сприяв посиленню проєвропейської політики після 1945

року. Зокрема, 1949 року Бельгія підписала Північноатлантичний договір і стала одним із членів-засновників НАТО. 1951 року Бельгія була серед фундаторів Європейського об'єднання вугілля і сталі (разом із Францією, Німеччиною, Італією, Нідерландами та Люксембургом), а 1957-го підписала Римські договори про заснування Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергії. Відповідні кроки заклали підвалини для утворення Європейського Союзу. Місто Брюссель стало столицею інституцій ЄС і штаб-квартирою НАТО.

Перехід Бельгії від унітарного до федеративного устрою.

Провідну роль у цьому процесі відіграли шість основних державних реформ, які поступово перетворили країну на федерацію. Перша реформа (1970 р.) сприяла створенню трьох культурних спільнот: нідерландомовної, франкомовної та німецькомовної; друга (1980 р.) призвела до розширення повноважень культурних спільнот та утворення регіонів Фландрія і Валлонія, регіони та спільноти отримали власні уряди і парламенти; третя (1988–1989 рр.) стала головною для утворення регіону Брюссель-Столиця; четверта (1993 р.) перетворила Бельгію на федеративну державу; п'ята (2011 р.) значно розширила повноваження регіонів і спільнот; шоста (2011–2014 рр.) наділила додатковими повноваженнями регіони та спільноти, відбулася реформа Сенату (позбавлено законодавчої компетенції) [9].

Слід зауважити, що всі згадані реформи були спрямовані на врегулювання мовних, культурних і регіональних відмінностей у країні, а також знаходження компромісу задля співіснування Фландрії, Валлонії, Брюсселя та спільнот.

Сучасна Бельгія. Королівство Бельгія є конституційною парламентською монархією з федеративним устроєм. Має кордони з Нідерландами, Люксембургом, Німеччиною та Францією. Загальна чисельність населення — понад 11 млн жителів. Державними мовами є: нідерландська, французька, німецька [10].

Суб'єктами федерації є три регіони (Фландрія, Валлонія, Брюссель-Столиця) та три спільноти за культурно-мовною ознакою: фламандська (складається з населення Фландрії та нідерландомовних жителів регіону Брюссель-Столиця), франкомовна (складається з населення Валлонії та франкомовних жителів Брюсселя-Столиці) і німецькомовна (до неї належить німецькомовне населення Валлонського регіону, що межує з Німеччиною) [11].

Регіони мають широкі повноваження в галузях економіки, соціальної політики, транспорту, довкілля, зовнішньоекономічної діяльності, розвитку інфраструктури, громадського будівництва, енергетики, зайнятості тощо. Спільноти наділені виключною компетенцією в питаннях мови, культури, науки, освіти, соціальної допомоги, охорони здоров'я, молоді та спорту. Регіони і спільноти мають свої парламенти й уряди. Особливістю є те, що суб'єкти федерації є суб'єктами міжнародних відносин і можуть укладати міжнародні договори.

Виконавча влада згідно з Конституцією Бельгії належить Королю, але де-факто її здійснює Уряд, відповідальний перед Парламентом. Король Філіп — сьомий Король бельгійців. У політичній сфері королівська влада не є виключною та одноосібною, а здійснюється за участю міністрів. Виконання обов'язків Короля передбачає взаємодію з представниками бельгійського суспільства. Король і Королева, як і інші члени королівської родини, представляють Бельгію на міжнародному рівні (державні візити, економічні місії, міжнародні зустрічі, офіційні події). Вони також взаємодіють із громадськістю, підтримують ініціативи щодо охорони здоров'я, прав дітей, соціальних і гуманітарних проєктів.

Король призначає Прем'єр-міністра, міністрів Федерального уряду та окремих державних секретарів (нинішній Уряд не має державних секретарів). Склад Уряду підлягає затвердженню з боку Парламенту. Члени Парламенту, які стають урядовцями, втрачають статус депутата. Під час формування Федерального уряду дотримуються принципу збалансованості мовного представництва [12].

Прем'єр-міністром Королівства Бельгія є Барт де Вевер, який 3 лютого 2025 року разом із 14 міністрами Уряду склав присягу перед Королем бельгійців Філіпом. Це сталося після майже восьми місяців переговорів, що призвели до формування коаліції, відомої як «Аризона», що об'єднала 5 політичних партій: «Новий фламандський альянс», «Реформаторський рух», «Залучені», «Вперед», «Християнські демократи і фламандці» [13]. Показово, що Б. де Вевер став першим фламандським націоналістом, який очолив Федеральний уряд Бельгії. Водночас політика Барта де Вевера наразі не викликає суттєвої критики у країні; навпаки, зазначають, що його керівництво тяжіє до знаходження балансу

та компромісу в управлінні федерацією. Зауважу, що перший закордонний візит на посаді очільника Уряду Бельгії Б. де Вевер здійснив до України, демонструючи велику підтримку та солідарність із нашою державою в період протистояння російській повномасштабній збройній агресії.

Законодавчу владу здійснюють спільно Король, Палата представників і Сенат. Сенат складається з 60 senatorів: п'ятдесятьох делегують парламенти регіонів і спільнот, а десятьох кооптованих обирають самі ж сенатори. Палата представників складається зі 150 депутатів, яких обирають через прямі загальні вибори на 5 років. Федеральні та регіональні вибори відбулися 9 червня 2024 року. Голова Палати представників Бельгії — Петер де Ровер (партія «Новий фламандський альянс»). Голова Сенату Бельгії — Вінсен Блондель (партія «Залучені»).

Цікаві факти про Бельгію. У Фландрії ландшафт визначають переважно міста та порти. Валлонія горбистіша, а надто на Півдні, де лісисті гори Арденни гармонійно поєднують природу та туризм. Бельгія пропонує багато різноманітних видів дозвілля: прогулянки в горах, мальовничим узбережжям Північного моря, катання на велосипедах, конях або сплави водоймами, гольф, відвідування музеїв, замків, міжнародних ярмарків і виставок, антикварних магазинів. У Бельгії проходять всесвітньо відомі музичні фестивалі, як-от «Tomorrowland», «Rock Werchter», «Couleur Café» та «Dour» [14].

Бельгійці регулярно займаються бігом, який став одним із головних видів фізичної активності та частиною сучасного стилю життя; беруть участь у півмарафонах і марафонах. Серед найпоширеніших видів спорту в Бельгії — велоспорт із легендарними перегонцями та численними змаганнями. Варто зауважити, що бельгійці у повсякденні дуже часто користуються велосипедами, що зумовило облаштування окремої інфраструктури: велодоріжок, місць для паркування, окремих світлофорів. Ще одним популярним видом спорту в країні є футбол. До складу національної збірної Бельгії, яка називається «Червоні дияволи», входять гравці провідних іноземних клубів: Кевін де Брюйне, Джеремі Доку, Ромелу Лукаку. У Бельгії розвиваються й інші спортивні дисципліни (теніс, хокей на траві, дзюдо) та відбуваються міжнародні змагання. «Меморіал Ван Дамма» вважають однією з найважливіших легкоатлетичних подій у світі. До речі,

в цих змаганнях щороку беруть участь і виграють призові місця відомі українські легкоатлетки Марина Бех-Романчук, Ірина Геращенко, Юлія Левченко, Ярослава Магучіх. Нарешті, Бельгія добре відома любителям «Формули 1» за свій Гран-прі на трасі Спа — Франкоршам, яку вважають найкрасивішою трасою у світі перегонів «F1».

Бельгія є потужним осередком коміксів і концентрує в собі найбільшу кількість авторів коміксів світу. Вони продовжують традиції найвідоміших бельгійських авторів Ерже («Пригоди Тентена»), Моріса («Щасливчик Люк»), Пейо («Смурфики») і багатьох інших. У столиці є доволі велика кількість муралів, присвячених відомим героям коміксів, а також проводять щорічний фестиваль коміксів.

На окрему увагу заслуговує живопис. Чудові твори «старої школи» фламандських художників, серед яких Пітер Брейгель, Ян ван Ейк, Пітер Пауль Рубенс, а також митців більш пізнього періоду — Поля Дельво та Рене Магрітта — сьогодні експоновані в музеях всього світу. Ян ван Ейк і його брат Губерт створили відомий «Гентський вітвар», який вважають першою великою олійною картиною, що здобула надзвичайно високу популярність.

Бельгія є країною джазових музикантів і батьківщиною Адольфа Сакса, винахідника інструмента, названого на його честь, — саксофона. У 50-х роках Бельгія була центром джазу в Європі. Бельгійці люблять джаз, і його викладають у королівських консерваторіях. Крім того, у країні проходить багато джазових фестивалів: «Brussels Jazz Weekend», «Gent Jazz Festival», «Jazz Middelheim» тощо.

Також це країна гурманів. Однією з візитівок Бельгії є шоколад, популярність якого зумовлена унікальним смаком какао та какао-масла. Перші бельгійські компанії, що спеціалізувалися на виробництві шоколаду, з'явилися у другій половині XIX століття. Саме в Бельгії винайшли праліне. Щорічно споживання шоколаду на особу в країні становить приблизно 6 кг, загальний обсяг виробництва — понад 600 тис. тонн, загальний обсяг експорту — більш як 500 тис. тонн, кількість шоколадних і кондитерських фабрик — понад 300 [15]. До речі, при окремих фабриках є магазини, де можна безоплатно продегустувати шоколад. Але є ще два види бельгійських солодошів, які не можна оминати увагою: вафлі (брюссельські та лъезькі, що відрізняються за смаком, розміром і формою) [16] та спекулос (пряне хрустке печиво).

У Бельгії є безліч пивоварень, які виробляють майже 1500 видів пива з використанням різних методів бродіння [17]. Бельгійське пиво має унікальні та неповторні смаки: пряні, фруктові, шоколадні, карамельні, ванільні, цитрусові, гіркі, кислі, винні тощо. Окремо слід виділити трапістське пиво. Особливістю цього пива є те, що його варять ченці в монастирях і воно захищене знаком якості та походження [18].

Країна славиться культовою для бельгійців стравою — картоплею фрі (вона відома як «frietten» або «frites»). Бельгійці вважають, що саме вони наприкінці XVII століття винайшли рецепт приготування картоплі фрі, хоча це твердження є дискусійним [19]. У Бельгії є навіть музей картоплі фрі. Крім того, бельгійці виготовляють понад 300 видів сиру та вважають себе «сирною нацією» [14]. Подібно до трапістського пива, сир виробляють і в монастирях. Бельгійські сири вкрай різні за смаком: вершкові, горіхові, пряні, пікантні, трав'яні, пивні, винні, медові, солоні тощо.

Календар бельгійців насичений розмаїттям фестивалів, карнавалів, релігійних процесій, пам'ятних ходів. Кожен населений пункт береже свої місцеві традиції й організовує власні свята. Наприклад: сатиричний карнавал у місті Алст, карнавал жилів у місті Бенш, парад гігантів у місті Ат, численні карнавали в Брюсселі, Мехелені, Монсі тощо. Щороку в місті Брюгге на свято Вознесіння відбувається Процесія Священної Крові, яку проводять уже понад 700 років. Основною реліквією є скляна ампула зі Святою Кров'ю Ісуса Христа, яка захищена в срібному корпусі та зберігається в однойменній базиліці в Брюгге.

Наукові дослідження. Бельгія входить до 25 кращих країн за рівнем інновацій (відповідно до Глобального інноваційного індексу) [20], бере участь у численних міжнародних наукових програмах: у галузі космічних досліджень, в екологічних програмах на станції «Принцеса Елізабет» в Антарктиці тощо. У країні діють провідні наукові установи та державні дослідницькі центри. Основні напрями досліджень — нанотехнології, біотехнології, фармацевтика, медицина, вакцинологія. Бельгійські вчені регулярно отримують престижні нагороди. Зокрема, 2013 року бельгійський фізик Франсуа Англер став лауреатом Нобелівської премії з фізики за роботу над скалярним бозоном спільно з британським вченим Пітером Гіггсом [14].

Серед найбільших і найвідоміших міст Бельгії (крім столиці) є:

Антверпен — місто, розташоване в регіоні Фландрія, з населенням понад 500 тис. осіб. Це другий за величиною морський порт Європи (після Роттердама), всесвітній центр торгівлі діамантами (в місті розташований так званий Діамантовий квартал). Антверпен є одним із провідних центрів моди, тут діє престижний осередок модної освіти — Королівська академія витончених мистецтв, а також є Музей моди. Місто знають як батьківщину всесвітньо відомого художника Рубенса, праці якого можна побачити в Музеї Рубенса (свого часу ця будівля була будинком митця) та багатьох соборах Антверпена. У місті є велика кількість музеїв, зокрема й сучасного мистецтва. Як не дивно, однією з його архітектурних перлин є вокзал у формі купольної будівлі, що нагадує собор. Вокзал Антверпена побудований у стилі неоренесансу, необароко й артнуво зі значною кількістю мармуру та вітражів, а також є одним із найкрасивіших вокзалів Європи [21].

Гент — одне з найстаріших міст Бельгії й історична столиця Фландрії. Населення Гента — понад 250 тис. осіб. У місті є відомі собори. Серед них готичний собор Святого Бавона, що бере початок у XII столітті і зберігає багато цінних творів мистецтва, зокрема «Гентський вівтар» 1432 року. Місто також відоме своїми великими площами й ринками, включно з «П'ятничним ринком», який був центром середньовічного міського життя. У Генті багато видатних музеїв, як-от Музей образотворчого мистецтва, де зібрано неоціненну колекцію картин фламандських майстрів XVI–XVII століть, які жили й працювали в місті. Тут розташований Гентський університет — один із найдавніших і найвідоміших у Бельгії, в якому навчається понад 40 тис. студентів [22].

Льєж — місто, розташоване в регіоні Валлонія, з населенням майже 200 тис. осіб. Є історичним центром металургії та вугільної промисловості. Над містом височіє цитадель, яка свого часу слугувала фортецею, а зараз відкриває чудові панорамні краєвиди на Льєж і річку Маас. Пішохідна зона міста найбільша в регіоні Валлонія [23].

Брюгге — надзвичайно мальовниче та затишне місто з унікальною середньовічною архітектурою, розташоване в Західній Фландрії на перетині трьох каналів, у зв'язку з чим його часто

називають «Північною Венецією». Населення становить приблизно 120 тис. осіб. Брюгге входить до Світової спадщини ЮНЕСКО, а 2002 року було Культурною столицею Європи. Брюгге свого часу пережило великий розквіт як центр світової торгівлі в XII–XV століттях завдяки близькості до моря та судноплавним каналам. У місті є багато музеїв, найвідоміші з яких — Музей Грунінге, інтерактивний музей про середньовічне Брюгге, Музей шоколаду, музей бельгійського пивоваріння з дегустаційною залогою. Також Брюгге був місцем знімання відомої голлівудської стрічки «Залягти на дно в Брюгге». За межами міста побудований сучасний морський порт Зебрюгге [24].

Намюр — столиця регіону Валлонія. Населення становить приблизно 110 тис. осіб. Намюр розташований у місці злиття двох річок — Маасу та Самбру, що додає йому особливої мальовничості. Місто відоме своєю цитаделлю, однією з найбільших фортець Європи. Символом Намюра є равлик, що пов'язано з неквапливим і спокійним ритмом життя в місті. Щороку тут проходить фестиваль франкомовного кіно [25].

Левен — розташований у Фландрії, з населенням майже 105 тис. осіб. Є осередком найдавнішого в Бельгії Левенського католицького університету, заснованого 1425 року. Відоме у світі як молодіжне й інноваційне місто. Увагу тут привертає міська ратуша, виконана в готичному стилі з численними статуями та витонченим декором. Також у Левені розкинувся найстаріший у Бельгії ботанічний сад 1738 року [26].

Мехелен — розташований у регіоні Фландрія, з населенням понад 85 тис. осіб. Є важливим культурним центром. Місто славиться історичними будівлями, серед яких собор Святого Румбольда з величною дзвіницею (97 м), що входить до Списку світової спадщини ЮНЕСКО, Мехеленська ратуша, перші ренесансні будівлі в Європі. Мехелен вважають світовою столицею карильйонного мистецтва (гра на дзвонах). Тут працює Королівська школа карильйонного мистецтва, одна з найстаріших і найпрестижніших у світі. Зазначу, що в місті на знак солідарності з нашою державою було виконано Державний Гімн України на карильйонах. Мехелен має багатовікові традиції пивоваріння та виробляє легендарне пиво «Gouden Carolus», яке визнане одним із кращих у світі й отримало значну кількість міжнародних нагород [27].

Остенде — бельгійське курортне місто, яке є надзвичайно популярним як серед жителів країни, так і серед туристів. Розташоване на узбережжі Північного моря в Західній Фландрії. Населення становить приблизно 70 тис. осіб. Має доглянуті безплатні пляжі з білим піском. Це місто, де варто скуштувати морепродукти, оскільки всі вони тут найсвіжіші й у великому виборі [28].

Іпр — місто в Західній Фландрії, відоме трагічною історією. Іпр був майже повністю зруйнований під час Першої світової війни, тут вперше було масово застосовано хімічну зброю 1915 року. В місті розташовано багато меморіалів і музеїв воєнної історії, зокрема інтерактивний музей «У полях Фландрії» про жахи війни та долі солдатів [29].

Кортрейк — історичне місто в Західній Фландрії. 1302 року поблизу Кортрейка відбулась Битва золотих шпор, у якій фламандці перемогли французьку армію, що стало символом боротьби за незалежність Фландрії. Місто ще з часів середньовіччя відоме льонарством і виробництвом текстилю, а сьогодні тут працює музей текстилю [30].

Дінан — мальовниче місто в регіоні Валлонія на річці Маас, розташоване під високими скелями з величною цитаделлю. Саме в Дінані народився А. Сакс — винахідник саксофона. І цей музичний інструмент є найважливішим елементом дизайну міста. Дінан вважають найбільш «інстаграмним» містом Бельгії [31].

Спа — маленьке мальовниче місто в регіоні Валлонія, відоме на весь світ мінеральними водами та термальними курортами. Спа славиться природними джерелами, що містять вуглекислий газ, залізо й інші мінерали. Саме від назви міста походить загальновідомий термін «спа», який використовують у всьому світі для позначення оздоровчих курортів і водних процедур. Також тут пролягає одна з найвідоміших у світі трас для автоспорту Спа — Франкоршам і відбуваються перегони «Формули 1» [32].

Дюрбюї — одне з найказковіших міст Бельгії, розташоване в регіоні Валлонія, має мальовничі ландшафти та дивовижну архітектуру. Його часто називають найменшим містом у світі. Популярне серед туристів завдяки замку Дюрбюї, ботанічному парку «Parc des Tornaïres» (сад фігур із самшиту) і місцевим делікатесам. У місті є власна броварня з унікальними сортами пива.

Двосторонні українсько-бельгійські відносини надзвичайно активізувалися після початку повномасштабної збройної агресії Росії проти України 24 лютого 2022 року. Підтвердженням цього є як інтенсивний двосторонній діалог на найвищому та високому рівнях, так і незмінна підтримка нашої країни з боку Бельгії на всіх міжнародних майданчиках, зокрема й під час голосування за резолюції ГА ООН щодо України, де Бельгія завжди є співавтором.

Політичний діалог. Важливо зазначити, що з початку російського вторгнення Президент України Володимир Зеленський здійснив шість візитів до Бельгії, в межах яких відбулись аудієнції в Короля бельгійців Філіпа, зустрічі з Головою Уряду Бельгії, відвідання бельгійської військової бази з винищувачами F-16 [33] та військового госпіталю, де лікувались українські захисники [34]. Водночас прем'єр-міністри Бельгії тричі відвідали Україну (двічі — Александер де Кроо, один раз — Б. де Вевер). Крім того, відбулися численні зустрічі Глави Держави з Прем'єр-міністром Бельгії в контексті багатосторонніх заходів (самітів, форумів, конференцій тощо). Бельгія була представлена на рівні Глави Уряду на самітах ініціативи «Зерно з України» та Міжнародної Кримської платформи, Бучанському саміті, третій Міжнародній конференції з питань відновлення України, Глобальному саміті миру (з приєднанням до спільного комюніке), пленарному засіданні «Підтримуй Україну» тощо.

Доцільно згадати онлайн-виступ Президента України В. Зеленського у Федеральному парламенті Бельгії (31 березня 2022 року) [35] у присутності всієї владної верхівки королівства, до якого була прикута безпрецедентна політична та медійна увага. Підкреслю, що це перший виступ президента іноземної держави (у прямому ефірі) в історії Парламенту Бельгії. Перед цим виступом у стінах Палати представників уперше прозвучав Державний Гімн України. Також Прем'єр-міністр Бельгії А. де Кроо мав виступ у Верховній Раді України в межах візиту до Києва (24 лютого 2024 року).

На рівні очільників урядів України та Бельгії відбулося 10 зустрічей: як двосторонніх, так і в межах міжнародних заходів, 2 онлайн-зустрічі (для обговорення наслідків підриву Росією Каховської ГЕС, за результатами якої Бельгія виділила на допомогу Україні 3,5 млн євро; для підписання міждержавної угоди про технічну та фінансову співпрацю, що сприяло виділенню 150 млн євро на відбудову України). Міністри закордонних справ обох

країн провели 15 зустрічей як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях.

Активний діалог відбувся й на парламентському рівні. Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук здійснив два візити до Бельгії, під час яких зустрівся з Головою Палати представників Бельгії Еліан Тільйо, Головою Сенату Бельгії Стефані д'Оз, Головою Парламенту Федерації Валлонія-Брюссель Руді Демоттом, а також виступив на спільному засіданні комітетів Палати представників Бельгії та в Парламенті Федерації Валлонія-Брюссель. У Бельгії з робочими візитами перебували перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко, заступниця Голови ВРУ Олена Кондратюк. Крім того, Україну з візитом відвідали С. д'Оз, яка виступила в Парламенті з промовою на підтримку нашої країни, голови Комітету закордонних справ Палати представників Бельгії Ельс ван Хоф і бельгійсько-української міжпарламентської групи дружби Жорж Дальмань, а також інші депутати й сенатори Федерального парламенту Бельгії.

Керівники обох парламентів неодноразово зустрічалися на міжнародних майданчиках. Голови Палати представників і Сенату Бельгії брали участь у парламентських самітах Міжнародної Кримської платформи (2023 і 2024 рр.), Бучанському саміті (2025 р.). Беззаперечним підтвердженням повної підтримки України з боку бельгійського Федерального парламенту стали ухвалені резолюції. Зокрема, про рішуче засудження і запровадження суворих санкцій за воєнне вторгнення Російської Федерації на територію України та про підтримку Королівством Бельгії українського народу (8 березня 2022 р.); про засудження агресії Російської Федерації проти України (17 березня 2022 р.); про продовження міжнародного кримінального розслідування актів сексуального насильства, вчиненого в умовах збройного конфлікту в Україні, та виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» (19 травня 2022 р.); про боротьбу з безкарністю за воєнні злочини в Україні (24 червня 2022 р.); про визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу (9 березня 2023 р.); про розроблення європейської правової бази щодо держав, які підтримують тероризм (8 червня 2023 р.); про примусову депортацію українських дітей до Російської Федерації (24 листопада 2023 р.); про підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах, засудження

агресії Росії проти України та воєнних злочинів росіян, заклик до Росії негайно припинити бойові дії (28 березня 2025 р.) [36; 37].

Позиція Бельгії щодо вступу України до ЄС. У межах головування в Раді ЄС (січень – червень 2024 року) Бельгія надала нашій державі безпрецедентну підтримку. За бельгійського президентства в ЄС було ухвалено рішення про початок переговорів щодо вступу України до Євросоюзу під час першої Міжурядової конференції Україна — ЄС 25 червня 2024 року в Люксембурзі; схвалено 13-й і 14-й пакети санкцій проти Росії; затверджено «Ukraine Facility» — інструмент підтримки економічного розвитку та відновлення України на шляху до ЄС обсягом 50 млрд євро на 2024–2027 роки; ухвалено рішення на рівні ЄС щодо використання заморожених російських активів для підтримки оборони та відновлення України; проведено перший спільний Форум оборонних індустрій Україна — ЄС.

Позиція Бельгії щодо вступу України до НАТО. У питанні підтримки України на шляху до членства в НАТО королівство продемонструвало чітку солідарність, ставши учасником Спільної декларації про підтримку України (12 липня 2023 р.) [38] і підписавши Декларацію про підтримку Бельгією членства України в ЄС і НАТО (26 листопада 2022 р.) [39], а також спільну декларацію про підтримку України з боку Бельгії та Нідерландів на її шляху до ЄС і НАТО та зміцнення військової спроможності (4 травня 2023 р.) [40].

На окрему увагу заслуговує Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія [41], укладена 28 травня 2024 року в Брюсселі, в якій чітко визначено основні для України домовленості: «Бельгія продовжуватиме підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно для відновлення її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів»; «продовжуватиме надавати довгострокову військову підтримку Україні» (строк дії угоди — 10 років); майже 1 млрд євро військової підтримки від Бельгії для України 2024 року; якнайшвидше постачання нашій державі винищувачів F-16; співпраця в оборонній промисловості, у сфері кібербезпеки, гуманітарна допомога, економічна співпраця, політична підтримка, санкції, використання прибутків від заморожених російських активів, підтримка на шляху до членства в ЄС і НАТО та багато інших важливих положень. Особливістю угоди є те, що вона ґрунтовна, всеохопна, відображає конкретні цифри та строки.

Військова підтримка. Бельгія стала однією з перших країн, які почали надавати Україні практичну військову допомогу після початку російської агресії. Наразі королівство передало прямої військової допомоги нашій державі на 1,27 млрд євро, включно з коштами на закупівлю зброї і боєприпасів та участь у коаліціях (авіаційній, артилерійській, морській, бронетанкової техніки, дронів, IT, розмінування) [42]. Бабільше, у травні 2025 р. Уряд Бельгії затвердив новий пакет допомоги для України на 1 млрд євро [43]. Королівство також навчає українських пілотів керуванню винищувачами F-16 і техніків з обслуговування цих літаків [42]. Розпочато активну співпрацю двох країн в оборонно-промисловій сфері, проведено два форуми оборонних індустрій (грудень 2023 р. в Брюсселі, січень 2024 р. в Києві), підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони Бельгії, Міністерством оборони України та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України [44], бельгійська сторона взяла участь у першому та другому Міжнародних форумах оборонних індустрій у місті Києві (вересень 2023 р., жовтень 2024 р.). У Бельгії неодноразово проходили лікування та реабілітацію важкопоранені українські військовослужбовці.

Енергетична підтримка. Від початку масованих обстрілів Росії по енергетичній інфраструктурі України в жовтні 2022 року було суттєво активізовано взаємодію з Бельгією щодо надання Україні енергетичного обладнання. 2022 року Україна отримала понад 150 генераторів від Бельгії (зокрема й по лінії Міністерства оборони Бельгії) та майже 100 генераторів від бельгійських неурядових організацій. 2023-го Бельгія надіслала до України електрогенераторів на 1,5 млн євро. 2024-го королівство виділило 9 млн євро для відновлення енергетичної інфраструктури України через Програму розвитку ООН.

Міжнародно-правова співпраця. Бельгія приєдналася 2022 року до країн, які звернулися до Міжнародного кримінального суду з проханням розслідувати воєнні злочини та злочини проти людяності, які Росія скоїла на території України; справи України проти Росії щодо застосування Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, що її розглядає Міжнародний суд ООН; міждержавної справи України проти Росії, яку розглядає Європейський суд з прав людини. Крім того, Бельгія підтримала створення Спеціального трибуналу щодо злочину

агресії проти України. 2023 року країна доєдналася до Міжнародної коаліції за повернення українських дітей.

Гуманітарна допомога. Бельгія з першого дня повномасштабної російської агресії надала Україні гуманітарної допомоги на понад 120 млн євро, здебільшого через міжнародні організації. Відповідні кошти спрямовано на медичну допомогу, возз'єднання сімей та інформування про небезпеку від вибухонебезпечних залишків війни через Міжнародний комітет Червоного Хреста; навчальні матеріали та психосоціальну підтримку для дітей, їхніх родин і вчителів через Норвезьку раду у справах біженців; відновлення санітарних приміщень і бомбосховищ у школах через Дитячий фонд ООН, який також допомагає батькам забезпечувати харчування новонароджених і малюків; протидію сексуальному насильству та забезпечення прав жінок через агентства ООН і Фонд підтримки постраждалих; захист прав дітей у збройних конфліктах через Дитячий фонд ООН; а також для Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги (партнерство ООН і громадянського суспільства) і групи експертів ООН з питань верховенства права та сексуального насильства в умовах конфлікту тощо [42].

Важливо наголосити, що Бельгія першою підтримала ініціативу Президента України «Зерно з України», надавши загалом 20 млн євро на експорт українського зерна в країни Африки, які потерпають від голоду.

Відбудова України. Уряд Бельгії виділив 150 млн євро на діяльність Бельгійського агентства з розвитку «Enabel» для відбудови Чернігівської та Київської областей. Агентство відкрило своє представництво в Києві. Основний фокус — енергетика, освіта (відновлення, облаштування укриттів у закладах освіти), охорона здоров'я (відбудова лікарень, надання медичного обладнання, розміщення систем опалення). Також бельгійська сторона бере участь у конференціях з відбудови України (лютий 2023 р., Польща; червень 2023 р., Велика Британія; червень 2024 р., Німеччина; листопад 2024 р., Польща; липень 2025 р., Італія). Крім того, бельгійська інвестиційна компанія «BIO» надала 18 млн євро для підтримки стійкості місцевої економіки (малого та середнього бізнесу). Королівство виділило 10 млн євро через Міжнародну організацію з міграції на відбудову лікарень; 10 млн євро на Програму дій з економічної стійкості Світового банку для підтримки приватного сектору України; 100 млн євро для страхування

експортних операцій з Україною через бельгійське експортно-кредитне агентство «Credendo» [42].

Культурна співпраця між країнами розвивається вкрай динамічно у сферах мистецтва, кіно, музики, освіти та науки. На окрему увагу заслуговує відкриття за активного сприяння Посольства української інсталяції у відомому бельгійському туристичному парку «Міні-Європа». Унікальність цієї події в тому, що в парку розміщено мініатюри лише держав-членів ЄС. Жодна інша країна, яка не є членом Євросоюзу, не представлена мініатюрою в «Міні-Європі». Виняток було зроблено лише для України на знак солідарності керівництва парку з нашою державою в протистоянні російському агресору. Офіційна церемонія відкриття української мініатюри відбулася в липні 2022 року до другого Саміту перших леді та джентльменів, що його ініціювала перша леді України Олена Зеленська. У згаданому саміті взяла участь дружина Прем'єр-міністра Бельгії Аннік Пендерс (онлайн), що навіть самі бельгійці розцінювали як унікальний випадок з огляду на непублічність пані Пендерс. Також слід наголосити, що було активізовано діалог між першою леді України О. Зеленською та Королевою бельгійців Матильдою.

Надзвичайно важливою подією став запуск першого українськомовного аудіогіда в Королівських музеях витончених мистецтв — найпрестижнішому комплексі музеїв Бельгії — за участю Голови Сенату Бельгії Валері де Бю, директора музею Кіма Остерлінка та української громади (вересень 2024 року). До учасників заходу у відеоформаті звернулася перша леді О. Зеленська, під патронатом якої відповідний проєкт реалізують у всьому світі. Крім того, Посольство втілило ще одну благодійну акцію О. Зеленської «Українським дітям — українську книгу»: відкрило спільно з Міністеркою закордонних справ Бельгії Аджою Лабіб українську книжкову полицку в головному бельгійському культурному центрі «BOZAR» (березень 2024 року).

Під патронатом Посольства в Королівських музеях витончених мистецтв було організовано унікальну виставку «У центрі бурі. Модернізм в Україні 1900–1930-х років» (листопад 2023 – січень 2024 рр.), на якій було представлено твори Олександра Богомазова, Михайла Бойчука, Олександри Екстер, Еля Лисицького, Казимира Малевича. На знак солідарності з Україною за рішенням керівництва музею відвідання виставки було безоплатним для українців.

Важливою для України музичною подією стала перемога 2024 року українського скрипаля Дмитра Удовиченка на престижному бельгійському музичному конкурсі молодих скрипалів імені Королеви Єлизавети. Український музикант отримав головний приз — премію Королеви бельгійців Матильди розміром 25 тис. євро, гастролі в Бельгії та за кордоном, а також право користування скрипкою Страдіварі 1708 року упродовж чотирьох років [45].

У Бельгії за сприяння Посольства відбулося безліч показів українських кінострічок, серед яких «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова, «Мирний-21» Ахтема Сеїтаблаєва, «Мирні люди» Оксани Карпович, «Довбуш» Олеся Саніна, «Атлантида» та «Відблиск» Валентина Васяновича, «Стоп-Земля» Катерини Горностай, «Цей дощ ніколи не скінчиться» Аліни Горлової, «Мої думки тихі» та «Люксембург, Люксембург» Антоніо Лукіча. На окрему увагу заслуговує те, що завдяки активним діям Посольства провідний документальний кінофестиваль «DOCVILLE» (м. Левен) скасував показ російського пропагандистського фільму «Росіяни на війні».

Крім того, дипустанова забезпечила проведення численних виставок художніх картин, фотокартин, ікон на ящиках із-під набой, дитячих малюнків, фестивалів, концертів, майстер-класів, акцій, демонстрацій, дискусій, конференцій, заходів із громадою, лекцій для української і бельгійської університетської спільноти.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Бельгія — це країна, яка виборола незалежність, стала конституційною монархією, стрімко розвивала свою економіку, однією з перших інвестувала в Україну, мала в історії етап колоніального панування над окремими африканськими країнами, зазнала окупації, знущань і значних руйнувань під час Першої та Другої світових воєн попри свій нейтральний статус, співзаснувала ЄС і НАТО. Держава задля знаходження компромісу та врегулювання проблемних аспектів співіснування регіонів і спільнот обрала федеративний устрій, який вважають найскладнішим у світі (зокрема, з погляду розподілу компетенцій) і використовують як приклад під час лекцій у провідних університетах. Бельгія — це держава, яку необхідно розуміти і сприймати з усіма її особливостями, унікальностями та неповторностями. Дороговказом на цьому шляху може бути знайомство з трьома регіонами, трьома спільнотами, відомими туристичними містами та маленькими затишними населеними пунктами, які, власне, й передають увесь колорит країни, назавжди залишаючись у пам'яті.

Королівство вирізняється самобутнім характером, винятковим стилем, архітектурою, культурним розмаїттям, традиціями, вишуканістю гастрономічних смаків, активним способом життя, умінням знаходити баланс між професійною діяльністю і приватним простором.

Попри всю розрізненість через устрій держави, бельгійці об'єднані солідарністю з тими, хто потребує підтримки та допомоги. Так Бельгія, яка віддалена від України на понад 2 тис. кілометрів, стала нам близькою і перетворилася на справжнього друга, який завжди на боці нашої країни. Водночас виведення двостороннього діалогу на нинішній безпрецедентно інтенсивний рівень є свідченням щоденної активної діяльності на всіх рівнях — федеральному, регіональному, на рівні спільнот, а також провінцій і міст. Тільки пріоритетність державних інтересів, відстоювання позиції України, невідкладне опрацювання потреб нашої держави у військовій, енергетичній, гуманітарній, фінансовій сферах та в галузі відбудови, непохитний оптимізм, шлях уперед попри всі виклики, а головне — віра в Перемогу України, дають той результат, який, можливо, легко читається, але здобувається тяжкою працею. Тому цей ритм, досягнення на користь України та активна двостороння співпраця мають залишатися незмінним пріоритетом, адже йдеться передусім про долю України, Європи та всього демократичного світу, за цінності якого українці платять найвищу ціну — своїм життям.